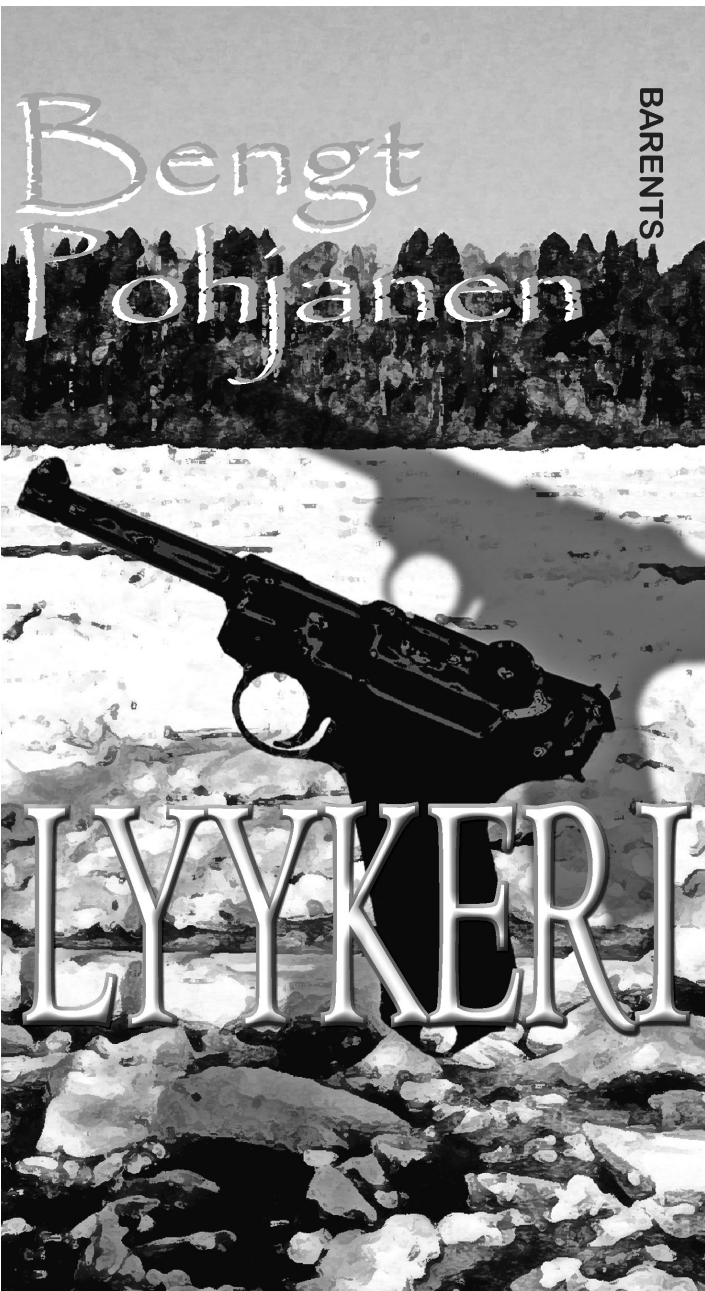

LYYKERI

Med stöd av Statens kulturråd **KULTURRÅDET**

Lyykeri
© Bengt Pohjanen
Barents Publisher
Layout: Jorma Aspegren

Estland 2017
ISBN 978-91-87899-71-3
www.sirillus.se
info@sirillus.se
+46(0)70 5677 529

Bengt
Pohjanen

BARENTS

LYYKERI

ENSIMÄINEN OSA

I

– Viskaa, Assari porole ... kyllä sie kerkiät, mamma huusi kuistilta. Mie piin mennä kouhluun.

Yölä oli tullu lunta, krannin tiehaarassa ei vielä näkyny Annen jälkiä. Siittä mie tiesin, ette kello ei vielä ollu seittemää. Anne meni aina ennen sitä kouhluun. Se oli semmonen hätähousu.

Mie marsin karjalathoon ja kokosin kortheita, joita met olima syyskesälä tehneet joela.

Vaain katteli minua pää alhaala; minusta se hoiperteli ko Mäen Abneri, joka oli noiuttu.

Mie viskasin kortheet sen kuonon alle ja kattelin kuis-tile käsin. Sielä ei näkyny kethään. Anne lähti parkkarilla ylös päin. Mie laukoin pirtin päähän ja huusin sen kiini; mie käskin sen oottaa. Se jäi siihen seishoon tien laithaan ja köythään sinistä väskyä parkkarin istumelle ja hakkaahmaan verestä lunta kumakista.

Mie laukoin liiterhiin ja takasi pakettileipälevyt kainalon alla. Mie viskasin leivät korteläjän pääle. Poro katteli minua. Se nuuski kovaleipälevyjä ja sen vatta kurisi.

Mie näppäsin koulurepun tampurista ja paiskasin oven kiini. Se oli jäätyny eikä loksahannu paikoihleens. Mie potkasin ovea huopasaaphaala.

– Jokos sie olet porole hoksanu nimen? Anne kysy.

– Joo ... kyllä mie ... , mie sanoin ja freistasin äkkiä
hoksata vaaimelle passelin nimen.

II

Mamma veti lakanoita köökissä Mairen kans. Köökissä oli puhthaan ja friskin lakanan haiju. Mie hyppäsin suohraan reppu sölässä ja lumiset huopasaaphaat jalassa lakanoitten alle.

– Älä hiero puhthaita lakanoita, kakarasti! Maire sano, vaikka sillä ei siihen ollu mithään sanomista.

– Ota luminen lakki kuitenkin päästä! mamma käski

– Jokos sie jo koulussa käväsit? Maire kysy.

– Joo, meilä oon yytfryktstaaki, mie sanoin.

– Mikäs se semmonen oon? mamma kysy.

– Menhään ulos ja otethaan frykti myötä, mie sanoin.

– Älä houraa, se oon *utflykt* ruottiksi, Maire sano.

Mie istuin puhumattomana ja nautin friskistä ilmasta lakanan alla. Mie hunteerasin, ette mie vielä kiusaan Ragnararia ja Lennaa ko net ei kerihneet kotia ko mamma ja Maire silitit lakanoita, ja sitte veit ja riepotit niitä. Pojat ko aina kiusasit Annea ja minua.

III

Anne riepahti köökhiiin. Se oli hengästynheen näkönen. Mie kysyin jos se lähtis värkkäähmään poron kans teenjuonin jälkhiin.

– Veikkosen henki, milläs tet, mamma siunaili.

– Tällä vaaimella oon helppo aijaa, mie selitin, ei se mikhään Pekka ole. Pekka oli meän villi härkäporo.

– Kyllä siinä teile Pekkaa oon ko sie ja Anne poron kans, Mairea nauratti kovasti.

Ulkona tuntu kylmältä nyt ko taivas oli kirkastunnu sen verran, ette lumisae oli heivanu. Mie marsin laole. Iippo tuli Ruskola heinästä. Se käski meitä lathoon polkheen. Mie sanoin, ette vasta tullu koulusta ja justhiinsa menossa poron kans. Se kysy mihinkä met kläpit, ja kenenkä kans. Siihen mie en sanonu mithään.

Mie otin poronlänget ja hihnan seinästä ja hihnan seinästä ja marsin makasiihniin ja panin suopunkin sevikhöön. Sitä ei tarvinu aihoon, mutta se tuntu somalta ko lappalaisila oli sillä laila, kaulan ympäri toisen olkapään yli. Se oli sevikössä. Mie marsin kartanon poikki. Anne tuli perässä. Iippo huusi meitä vielä polkheen; mie en ollu kuulevinhaani. Se suuttu ja käski oottaa ko pappa tullee kotia.

Anne kysy mitä silloin tapahtuu ja lippo huusi, ette met vielä saama itkeä. Anne huusi siihen, ette itkula se oli lippoki tähhään mailhmaan tullu.

Anne laitto aisat kiini länkhiin ja mie savirikhoon. Mie päätin samala lujasti hihnasta kiini. Poro seiso ja katteli pää kaltossa.

- Se oon laiskan näkönen, Anne sano.
- Joo ... ko se oon vaain, mie sanoin.
- Eri oli Pekka, Anne sano.
- Sen kans pärjäny, mie sanoin.
- Minusta sillä oon iso vatta, Anne sano ja koetteli kylkeä.
- Syöny ko sika, mie sanoin.

IV

Poro nulkasi laiskasti Mäen tiehaahraan asti ja jäi sitte siihen seishoon. Se juro ja saalo niin, ette sillä salpasi henkeä.

Tansilavan tiehaaran kohala, vanhaan tien suussa käveli mies. Met emmä Annen kans huomaneet sitä varsin ko meilä oli kylliksi hommaa kääntää poron takasi. Se oli ko siihen lyöty.

Anne huomasi miehen ensin.

– Se oon se pitkä kulkuri, jolla oon net pitkät hanskat ko Urhola Annankankhaan moolissa, Anne selitti pölästynheen näkösenä samala ko se piätteli naurua.

– Joo, se oon se äijä, lähemä, mie sanoin.

Met istuima molemin rekheen ja käskimä poroa hihnala ja karjumalla, ja sitte hopittamalla ko hevosta. Poro ei liikahtannu.

– Kumma ko se ei kotia käsin, Anne sano.

– Ei net porot siitä ... hevonen se kyllä, mie selitin.

– Pekka kyllä tiesi ... , Anne sano.

– Joo, kyllä tämäki häätys sen tietää, mutta ko se oon vaain.

Anne hyppäsi kolmitakkasesta ja freistasi vettä vaainta; se ei lähteny vaikka Anne plittasi sitä kuohnoonki ja rie-

potti sitä päästä. Ko Anne potkasi sitä vathan se otti jonku askelheen etheen päin ja seiso taasen. Mie löin hihnala ja kattoin taa. Kulkuri tuli sieltä likemäs. Anne alko lyöh-mään poroa mitä jakso kinthaala. Poro säpsähti sen verran, ette tuikkasi metrin taas. Anne freistasi panna leikiksi.

– Piu pau paukkaa jänes mettässä laukkaa, Anne hoki. Minua ei naurattannu.

Poro meni kontalheen aisoitten välhiin ja freistasi panna maata.

Met havattimma, ette äijä sauttaa meät. Mie nieleske-lin tyhjää ja vahtasin äijän tuloa. Sillä olit pitkät pruunit kinthaat käessä ja karvalakki korvila, riukuvarsisaaphaat jalassa ja plyysi ko suomenmiehelä. Äijä arvasi, ette met pölkäsimmä.

– Lapset pelkää hiirtä, mä kun oon jänistä arempi, äijä sano.

Met kattoima toisia, emmäkä tohtinheet puhua mit-hään.

– Eikö poijjilla kisurikonduktöörin homma suju, mies sano. Se minusta irvisteli.

– Emmä met ole poikia, Anne prämhäytti sanoa.

– Anteeks, kauhiaan paljoo anteeks, äijä sano. Sitä nauratti villisti. – Olishan tuon pitäny nährä heti, se sano kummala suomenkielelä.

Anne taputti poroa, mie istuin reessä hihna käessä ja piin mettää silmilä; siittä meni polku ranthaan. Jos äijä tul-lee päälle niin mie pistän siittä pakhoon, mie päätin.

Poro katteli kulkuria, se poroa. Äijä meni poron pää-hän, kynsi sen ottaa ja puheskeli.

– Eikö olis, poijat parempi laittaa poro rekeen ja verä ite, se nauro. Mie näin, ette sillä oli yks hammas poijessa. Yhtäkkiä minusta tuntu, ettei äijässä ollu mithään pölkää-

mistä. Minusta soma.

Se lähti marshiin ylöspäin ja vaain lähti sen perhään.
Meilä tuli ynnä suuhun.

- Se mennee teile, Anne sano ja katteli ylös päin.
- Net oon panheet ovet lukhuun, mie sanoin.

V

Yölä mie näin kummaa unta. Met istuma Annen kans meän köökissä, mie laattialla. Oven takana joku kolkuttaa. Iippo kyssyy telefoonikamarista miksi illala ei ole pantu pörsiä kuistile, jos tulee varkhaita. Rooppo, joka oli Porjuksheen siirtyny ja ajo lastipiiliä Harsprångissa viskuttellee, ette se oon laukkuryssä, paras huutaa, ette met emmä ole kotona.

Yhtäkkiä siihen ilmestyy Kaspo, josta joku sanoo, ette kattokaa nyt kaks sottaa käynyttä miestä, ja sielä pilattua. Kaspo lyöpi nyrkilä itteä rinthaan minkä kerkiää ja jaksaa. Se sanoo mulle, ette isästi oon markkinoila ja yks kulkuri istuu sen entisessä kotipaikassa puukko käessä ja meinaa tappaa isästin.

Ja sitte met olema ko markkinoila ittekki. Iippo, joka oon hyvä hoksaahmaan sanoo, ette päitä täälä oon hektaarin verran. Minua kyssyy joku kulkuri, ja se oon siinä, mutta mie en erota sen naamaa. Sillä oon pieni munareppu käessä. Se aukasee sen ja mutisee koko aijan mulle käsittä-mättömiä sanoja suomensuomeksi.

Ei unessa sinänsä ollu mithään pölättävää, ja kuitenkin mulla oli huono olo. Se oli ko lukea preiviä, josta ei saanu mithään selvää. Kulkuri niinku oikasi itteä ja nauro Iippo,

ette sillä oli kieli keskelä suuta ja toisesta päästä irti. Mie käsittäny mitä se sillä meinasi. Sitte se käski Iipon sanoa jotaki. Iippo suuttu ja tokasi, ette siinä vain kuluttaa kieltä.

Mamma huusi vintinrapuissa monta kertaa. Se käski varsin tulla alas.

Poro oli kuolu.

– Kulkuri noitunu, Anne sano ja lähti potkhiin parkkarilla kouhluun. Mamma sano, ette mie saan olla pojessa koulusta.

VI

Iippo selitti koko aamun kunka se oli mainonu meän poronhoitohommia. Se meinasi, ette home vaaimen oli tappanu. Kyllä hään sen oli arvanu, mutta ei ollu kehanu puhua siittä mithään, kläpile ko ei kannattannu. Iippo meni nouthaan porrikuormaa, ja pappa lähti yheksän maissa Vuolittaihaan poroaijale. Se puisti päätä ja sano, ette siihen ei hometta tartte, vähemälläki pakettileivän syöttämisellä porolta saapi hengen. Pappa aiko ostaa ueen poron, jos se löytäs sopivan aijalta. Mutta sille ei sais syöttää kovvaa leipää.

Poro makasi koijun alla; se oli vielä hihnassa. Mie marsin liiterhiin ja haistelin sielä leipiä; minusta net haisit pakettileiväle. Mie taitoin yhen sitkeän, pistin kappalheen suuhun ja makustelin sitä niin, ette huulet lepatit ko jäneksellä ja Topila, jolle ostohamphaat ei sopihneet ikehniin. Sille hääty aina kastela kovan leivän.

Sinä päivänä oli taaja lumisae; lumihilheitä putosi ko taihvaasta lähätettyjä preiviä poron kylkheen ja sen silhmiin, jokka olit auki. Net jäit kylkheen vanhenemhaan mutta silmissä net sulit paikala. Poron silmissä ei ennää ollu tummaa kiiltoa. Se ei ennää kattonu minua. Sen silmät

olit samanlaiset ko isälä pitkänä perjantaina ko se makasi telefoonikamarissa ruuhmiina. lippo pani siltä sitte silmät kiini peukalolla ja etusormela. Mie tunsin vaaimen vieressä saman kalman haijunki. Mie freistasin painaa porolta silmät kiini. Net olit vähän aikaa kiini, mutta sitte net aukesit pikkusen ja jäit raohleen enkä mie iljeny niihin ennää koskea. Net oli kylmät. Sillä oli vatta paisuksissa ja aivan kova. Se oli tyly. Sitä olis milhään saattanu uskoa, ette met Annen kans olima päivää ennen sillä ajahneet.

VII

Mööttesplassin mukasta kuulu pirran ääni. Se oli Lindgreni, tullimies, joka tuli punasella saankahenkymmenen viien kuution muturiipyörälä. Mie marsin kierästi halko-
huohneen taka. Met olima Annen kans varastanheet siltä karpänkillerön Eliksen styykan vintistä. Lindgreni oli jo kerran seisottannu meät ja kysyny jos met pyysimä karp-
piä. Met olima siihen sanohneet, ette met emmä saattan-
heet ko meilä ei ollu loukkoja. Se oli minun tunnon päälä ko mie tiesin, ette varkhaus oli syntiä ja suurta. Illala ko mie aloin hunteeraahmaan sitä ja muita asioita, mie en saanu unen päästä milhään kiini. Mie laukoin yökauet niin, ette mamma joskus kyllästy ja sano, ette tuole pojale häätys kaataa piimää silhmiin. Lindgreni oli aina ollu mulle siivo, puhunu ruottia ja sanonu joulufästin jälkhiin kerran papale, ette poikasti oon lahjakas, niin hyvä lukheen Rydbergin Tomte-runoa, vishiin tullu Janne-sethään, joka oli luke-
nu postillaa rukkuuksissa niin hopusti, ette kieli ei keriny silmän fölhjyyn. Lindgreni oli monta kertaa yölä vahissa pyytäny meän sianki kiini ko sika oli päässy karkhuun. Vasikatki se oli ajanu hakhaan ko net oli myöthäänsä irti. Vasikoita ei piättänny mikhään, menit johtheesta varsin ko

vesi laski, eikä se tarvinu aina laskeakhaan jos net olit sillä
päälä, ryökälheet uit.

VIII

Mamma huusi minut sisäle; mie marsin hithaasti. Mamma tuli taasen kuistile ja käskei heittää vetämästä jalkoja perässä ja tulla nyt eikä huomena. Lindgrenillä oli mulle asiata.

Lindgreni istu pöyän päässä; se oli ryypäny kahvit ja kallistannu jo kupinki. Sillä oli portföli ja siinä plankettia, joila saatto tilata avisin.

– Mie tilasin Norlänskan, mamma sano, – oon siinä enämpi lukemista ko Haaparannanlehessä ja se tulee joka päivä ja oon ruottiksi. Eihään kläpitkhään saata lukea Präiskää ko siinä oon niin paljon suomeksi.

– Niin se oon, ja höökeriavisi, Lingreni sano ja napsautti väskyn kiini ja pani remmin sen ympärä. Sillä se sitte laittaa sen kiini pirran pakettihollarhiin, mie hunteerasin.

Mie menin isthuun ovenviehreisele toolile ja freistasin paiskata jalan polven yli niinku miehet.

– Joo, Assari, Lindgreni sano, – mammasti sannoo, ette tet Annen kans eilen olitta puhutelheet jotaki kulkuria.

Minua helppasi ko se ei kysyny karpänkilleröistä.

– Joo, ei se mithään, mie sanoin.

– Mitäs se uteli, Lindgreni kysy.

– Ei se mithään, kyseli vain porosta, mie sanoin.

– Puhukos se samanlaista suomea ko met, Lindgreni halusi tietää.

– Kyllä se puhu, mutta ei se oikein sammaakhaan, se sano, ette pojat ja sitte se luuli Annea pojaksi, mie selitin.

– Olikhaan se toiselta puolelta vain suomenmies?

– Kyllä se oli suomenmies, mie sanoin.

– No niin, en mie muuta, Lindgreni sano.

Lindgreni käski mamman ja minunki pittää silmälä; ei sitä tieny, Lindgreni meinasi, ko oli Enbomiki saatu kiini.

Sese lähti, Lindgreni. Se ajo alhaale käsin. Mamma luuli, ette meni kylästelheen.

– Mitäs se Lindgreni siitä äijästä? mie kysyin.

– Mitäs net, tullimiehet, virkansa puolesta, mamma mutisi.

IX

Pirtin päässä seiso Volvo PV; se oli harmaja sotapiili ja siinä oli kaks miestä eessä. Takaistumilla oli kampheita ja piilinkatola vapoja, fieterillä kiini. Piilissä miehet näytit yhtä isoilta, mutta ko net nousit ulos mie havattin, ette yks oli paljon pitempi ko toinen. Niilä olit molemilla harmajat yniformut päälä, samanlaiset ko papala ko se oli käyny reepin teossa, mutta näilä olit remmit peltistä olkapään yli ja palonkihousut ja jatsarit. Pitkälä miehelä oli pistoolihölsteri peltissä ja se heilu minusta ko kylän yhtyshärän mulkku.

Mie en keriny lähteä kypälämäkheen niinku mie pruu-kasin ko tuli ummikoita. Kyllä mie olisin piain kerinytki, mutta mie hääyin jää'ä kathon niitten yniformuja. Mie seisoin kuistila ja net havattit minut ja lähit marshiin porthaile päin. Nyt mie pölästyin, ette net alkava puhuttelheen minua ruottiksi ja mulla mennee ynnä suuhun. Vaikka kyllä mie nyt osasin paljon enämpi ruottia ko silloin ko mie kouhluun menin. Pojat olit opettanheet mulle ja Annele kaks sannaa, *skogen* ja *skolan*, mutta ko met tulima kouhluun met arvasimma, ette net olit meitä taasen vain kiusanheet ja opettanheet net väärin päin ja met pörröt luulima, ette *skogen* oli koulu ja mettä *skolan*. Pojat olit

nauranheet meitä niin kauon, ette pappa oli karjassu niile.

Ofseerit heijasit mulle. Lyhympi ofseeri teki hunörin ja löi klakkoja yhteen ko Raimo Suomen puolelta ko se kiitti mammaa hernekeitosta ja plätistä; se ko niistä tykkäsi villisti.

– *Bor du här?* pitkä ofseeri halusi tietää.

– *Jo*, mie sanoin.

Se katto kojule päin ja havatti poron; vahattua sitä vähäsen aikaa se kysy multa kunka sille oli käyny. Mie aloin kohta selithään sille kunka se oli kuolu, mutta oli se tuuri, ette mie hoksasin, ette minun ruotti ei siihen piisaa. Kyllä met olima koulussa jo oppinheet *elefant* ja *apa* ensimmäiselä luokala ja *ren*-sananki sitte, mutta mie en olis milhään saattanu selittää ruottiksi semmosta mikä oli niin suomeksi tapahtunnu ko vaaimen kuolema. Mie sanoin ofseerile niinku asia oli, ette *Hon är tödh*.

– *Jassää*, se sano, eikä se kehanu ennää kysyä mithään.

Net menit sisäle ja mie jäin seishoon siihen. Mie nojasin kuistinräkkiä vasten ja freistasin sylkästä hevosenkengitysmännyle, kauemas ko Anne. Sylki tarttu leukhaan, mie pyhin sen kinthaasheen ja menin sisäle.

Ofseerit seisoit keskelä laattiata ja puhuit ruottia kovala äänelä. Mamma seiso tiskipenkkiä vasten käet rinnan ylistissä. Se kuunteli. Minusta se kohta itki. Mie näin, ette sen posket olit punehtunheet.

Mie jäin seishoon porstohaan. Kööki oli minusta ofseeriä täynä.

Net halusit hyyrätä huohneen mammalta. Se niilä oli asianna. Mamma selitti niile, ette meilä ei ollu ko kööki ja kaks pientä kamaria, telefoonikamari ja peräkamari. Pitkä ofseeri sano, ette net halusit kattooa. Mamma sano siihen niile, ette meilä ei ouot huohneita vahtaa ja viehtraila oon

kaks tappaa: tulla ja lähteä. Mamma käski niitä ulos. Se selitti niille, ette tässä siunatussa paikassa oli jo sota-aikana saatu aivan kylliksi evakkolaisista ja muista laisista, ja hänen oli sen päättäny, ettei tulis niin kaunista päivää, ette hänen hyyrää kellekhään, hällä oli aivan liikaaki töitä, Iippo töissä ja ruassa ja köökinsohvassa yötä ja halonhakkaajia omissa ruissa keittoa vahtaamassa ko talonväki murkinaa syöpi ja viehraitä telefoonikamarissa puusohvassa ja omat kläpit pääle. Mamma sano, ette hänen ei meinanu ennää sekkain-tua mihinkhään sotahomhiin.

Ofseerit kysyit telefoonია, net piit mukamasthaan soit-taa Puuthiin jollekki korkeamalle sotaherrale ja hommata siltä pakkoluvan. Mamma sano siihen, ette hänen ei niit-ten soittamisista perusta, mutta meän telefoonila ei soiteta mihikhään; meän maasta ei löy'y niin korkeata herraa, ette omilupinens koskee muitten telefoohniin. Sen verran häänki jo tiesi mailman asioista, vaikka oli näilä kankhaila kasunu, valtion määräkыsestä oppinu kouluruottin ja väy-länrannala eläny elämänikänsä.

Sotamiehet lähit ulos. Net räiväsit oven kiini ja jäit ku
istile seishoon ja keskenhään saarnaahmaan.

X

– Mene, Assari, kathoon mitä net meinaava, mamma käski minua.

Mie menin hyysikhään, aukasin lunkan ja seisoin kauon. Mulla ei ollukhaan kusihoppu. Mie muistin yhtä kauheata kusihoppua koulussa ensimmäiselä luokala; mie en saattanu istua rauhassa hopun takia, eikä tiima ollu lopunu koskhaan, enkä mie ollu tieny mitä kusihoppu oli ruottiksi. *Pissbrådska* se varhmaan ei ole, mie aattelin ja piättelin menheen, mutta sitte siinä kävi niin, ettei muu auttanu ko nousta penkistä ja marsia ovele käsin ja arvata ette opettaja kyssyy mihinkä mie olen menossa ko se ääntää kateterin takkaa. Opettaja äänsi ja mie sanoin, ette kusele. Minua hävetti ja opettaja nauro villisti ja Anne kikatti, ette kippurassa ja nauro, ette keskeltä poikki sen päivän ja illan.

Mie kattoin peihliin. Se oli rikki, keskeltä poikkittain halki. Mie pruuokasin siitä kattoa jos mie olin kasunu, mie ko olin pieni ja ääpätön ja pölkäsin aina, etten ollu ees liki normaali ja ette mie jäisin pieneksi ko Kystä, joka pruuokasi sanoa, ette panna hänet arkun nurkhaan ko hään kuolee. Se klauvasi aina.

Peilin halkeaa oli justhiinsa minun pääläen korkeu-

ella. Jos mie oikasin itten niin se oli ottan kohala ja jos mie nousin varphaile se oli silmitten alla. Viimen se olis rinnan tasola ko mie olin päässy viimiseltä luokalta. Siittä mie saattasin nähä koska mie olin täysi ja koska oli aika lähteä lumphuin ja sitä tietä mailmale.

Mie kuulin ko ofseerit menit porthaita alas; net porisit keskenhään, mutta mie en saanu selvää mitä net sanoit ja mistä net puhuit. Mie panin poton kannen kiini ja nousin seishoon poton pääle ja siirsin hyysikänklasin kartiiniä vähäsen syrhjään. Miehet marsit piilile käsin. Ko mie en varsin kuulu piilin ääntä, mie päätin seisoa siinä ja oottaa. Net räivät piilin ovia. Siittä mie arvasin, ette net otit kampeheita piilin takaistumilta.

– Net tuleva taasen kampeheittensa kans, mamma huusi köökissä ittele ja piiain mulle.

Mie ootin.

– Näetkös sie niitä? mamma kysy ja tuli ovensuuhun huuthaan vinthiin. Se luuli, ette mie olin menny vintintrapun klashiin vahthiin.

– Joo, net menevä nyt katoksen alle, mie huusin hyysikästä takasi. Mie astuin prinkalta alas ja kattoin jos mie olin seisonu lunkan rikki.

Mie otin porstoassa lippalakin elemäntin päältä kuivamasta ja kinthaat elemäntin raosta kipristymästä. Net olit vielä vähäsen märät ko mie olin ollu ulkona.

– Mihinkäs sie lähet, mamma kysy.

– Ulos, mie sanoin.

– Mitäs sie sielä? mamma kysy ja oli yhtäkkiä huolestunheen näkönen.

– Seku mie vain, mie vastasin.

Ofseerit katosit sian taka; mie näin kunka niitten pootmössat kelluit aian yläpuolela lumisatheessa ko kulppo

virrassa. Mie laukoin halkohuohneen päähän ja menin sielä kyykyle nurkan taka ja kaivoin kivijalan päältä rasiata, jossa oli Työmies-nimisiä paperossia, joita met olima Annen kans neuvottanheet Kääriäisen kaupasta Erkin Raimon kans. Aski oli poijessa. Mie arvasin, ette pojat. Net tietenki, kukkas muut! Vaikka net olit luvahneet olla ottamatta ythhään ainuata työmiestä jos met sanosimma mihinkä met olima net piilottanheet. Jos met emmä sanos niin net hakisit itte ja silloin net ottasit ja polttasit. Kyllä sen sai arvata. Net olit pettänheet meät taasen. Minua kärpi.

Lunta sato nyt niin paksusti, ette mie en ennää nähny Suomen puolta, enkä ryssitten tornia, vaikka mie tiesin justhiinsa missä se oli ja mistä sen parhaiten näki. Varmasti se sielä oli vaikka sitä ei nyt kukhaan saattanu kattoa, mie hunteerasin. Niin se taisi olla kaikki muuki mailma. Mutta jos puu kaatuu mettässä eikä kukhaan ole sitä kuulemassa, kuuluukhaan se ollenkhaan? Sitä mie en tieny.

Rantapolku oli pysyny auki. Mie olisin halunu, ette Anne olis keriny tulla koulusta. Se olis sukassu fölhjyyn ofseeritten perhään.

Mulla puu'uit jalat ja väsyit polvet ja kastu housunperse. Oli sen verran nöyräsää.

Mie lähin kahlaan lumessa Vilhon rajale käsin. Flaski-leetinkiä pitkin ei saanu marsia, kirsi painus syerään ja röörät saattasit jäätyä huhtikuun lophuun saakka.

Mie havattin, ette kinoksessa ei päässy kahlamalla. Mie nouin sivakat kuistinseinältä, potkin lumiklimpiti kumakin pohjista kivijalkhaan ja panin kumakit paikoihleen, menin kyykhyyn ja pistin straamaripinslet kiini. Ko mie olin kyykyssä mie näin poitten sivakat. Ragnarin sivakan nokassa seiso "Sundin" ja niissä olit rottefallat ko Mora-Nisselä.

Katoksen alla mie jou'uin marshiin sivakat jalassa ko siinä oli kryysiä ja santaa. Nokhaan pisti porontaljan haiju. lippo oli naulanu niitä seinile kuihvaan. Katoksen alle pruukasi tulla lunta vasta sitte ko itätuulet toit tuiskulunta.

Pehmeässä lumessa sivakat painuit syvhään ja kumakhiin meni lunta. Sivakoitten alle oli tarttunu pikkukiviä katoksenalustan kryysistä. Net varisit ofseeritten saaphaitten jälkhiin ko mie nostelin sivakoita takkalassa.

Keli oli nöyrästä huolimatta aika hyvä. Siinä oli myötäle ja mie annoin huilata niin, ette mie sianaian kohala jou'uin tööthiin sauvoila vasthaan, muuten mie olisin piain huilanu ofseeritten kantapäihin. Mie ootin siinä, ette net kerkiäisit mettikhöön ja haavikhoon.

Mie pukkasin sauvoila sen verran, ette huilasin taasen jonku metrin etheen päin, suurele kivele, josta meni tullimiehitten tekemä tola ranthaan. Tola oli nyt melkein kiini, mutta mie näin hyvin mistä se kulki, ei tarvinu ottaa silmiä piihoon. Tullimiehitten tolat menit aina semmosista paikoista, missä oli taaja mettä ja hyviä vahtipaikkoja, joista näki hyvin ranthaan saakka puitten välistä. Jos ei ollu lehti puussa.

Transformaattorilla oli suuri kuusi ja sen oksitten alla pesä. Oksat olit niin taajat ja leveät, ette tuiskulumikhaan ei sinne päässy. Siinä oli linnunpaskaa ja olis ollu hyvä ansapaikka, jos tullimiehet ei olis kulkenheet sitä kautta. Ansat olit laissa kieletyt ja tullimiehet hajotit ko net löysit.

Siittä näky Temppeleharhjuun, mustilaisitten tallile ja joensuuhun ja Kuuperin korsteenin ja saunan, josta savu nousi ko käsivarsi ko net lämmitit saunaa lauantaissäin.

Met olima Annen kans maahneet siinä kerran ko met olima pyytänheet poroja, suopunkit ansoina.

Mie löysäsin pinslet ja konttasin kuusen alle peshään.

Siinä tuntu aina hyvältä rinnan alla, aivan ko olis aina ollu pyhä ko ei kukhaan tehe mithään. Se muistutti heinäntekoa kesälä ko sai laukkoa saetta pakhoon, met kläpit halkohuohneeseen ja raahvaat köökhiiin laatiialle makkaahmaan ja päivittelheen saetta ja siunaihleen kastunheita runsuja. Halkohuohneessa oli mukava olla ko sae ropsutti pärekathoon. Köökin laatiialla miehet nukuit ja paperossit sauhusit tuhkakupissa ko sysinhauat niinku mamma pruu-kasi mainoa.

Mie siirsin yhen vankan oksan syrhjään ja lättäsin lunta lippalakin pääle ja panin korvalaput korvile ja tirkistin siitä väyläle käsin.

Ofseerismiehet olit siinä hollila. Net viitoit joensuuhun päin ja Tempelinharjule. Pitkä ofseeri otti kiikarin ja pienen kaameran, jolla se kräpsytteli kuvia. Net menit polvilheen ja aloit kaihvaan väskyjä. Net levitit ja plaavasit kaarttoja kinoksheen. Uuen lumen alla oli poronpaskoja ko piksiä. Met olima Annen kans syöttänheet niitä yhele Nissele piksitusista. Se oli tykäny niistä.

Yhtäkkiä pitkä ofseeri lähti marshiin kuusele käsin. Mie pölästyin, ette net olit nähneet minut. Kinos oli niin syvä, ette se hääty kontata. Lyhy ofseeri huusi pitkäle, ettei jättää niin kauheita jälkiä; se käski ottaa oksan pienestä kuusesta, joka oli likelä. Pitkä ofseeri nousi ja kaivo plakkarista klinkkuveitten. Sitte se otti hanskan vasemasta käestä ja aukasi klinkkuveitten peukalonkynnelä ja alko vuohleen oksaa poikki. Se oli niin likelä minua, ette mie näin kaikki koko aijan.

Nyt mie olin piunijääkäri. Kyllä Annea kärpii, mie hunteerasin.

XI

– *Har du gett tecken*, pitkä ofseeri viskutteli. Lyhy kaivo plakkarista kellon ja katto sitä kauon.

– *Om två minuter*, se sano matalalla ja hiljasella äänelä.

Net menit suuren haavan alle kyykhyyn. Pitkä otti plakkarilampun väskystä. Lamppu oli samanlainen ko Lingrenillä; siihen sai punasen valon, jos halusi, ja vihreänsä. Pitkä ofseeri pani plakkarilampun puuta vasten ja lyhy katto kelloa koko aijan. Sitte se sano yhtäkkiä:

– *Nu!* Se pisti nyt kellon väskhyyn.

Mie en nähny minkäfäristä valoa se näytti, varmasti punasta ko sen parhaiten erottaa. Suomen puolela putosi yhtäkkiä lunta pienestä kuusesta, jonka erotti paikala toisista Suomen rannan puista.

Sielä ei näkyny kethään. Hyi takasi ko mie jännäsin.

– *Jag lägger paketen i ladan*, pitkä ofseeri sano ja nosti pakettia. Lyhy nyökkäsi ja pitkä lähti viehmään pientä loovaa lathoon. Ko se tuli takasi se freistasi peittää jäljet kuusenoksala. Minusta se oli tarpheetonta. Lunta ko tuli ja peitti jäljet kätevästi.

Ofseerit kokosit kampheet kokhoon ja lähit. Mie kuulin ko net seisoi ja porisit suurela kivelä. Mie en ennää

saanu selvä mistä net puhuit. Mie pölkäsin, ette net lähtisit kathon kuka siitä äsken oli hihtonu ja silloin net löytäsit minut.

Mie jäin oothaan; ko mie kuulin Volvo PV:n muturin-äänän mie arvasin, ette net lähit aihaan mutta mie en saanu selvää mihinkä käsin net menit. Mie pistin äkkiä straamaripinslet kiini ja laskin väyläle ja hihoin tullimiehit-ten tollaa pitkin Vilhon ranthaan saakka, josta mie nousin mettikhöön ja menin tullimiehit-ten mettätollaa laon ovele ja kattoin pienen hirsilaon ovenreijästä lathoon. Laossa oli kortheita loukossa; net olit palahneet mustiksi. Siinä oli vanhaa kolmitakkanen pystössä seinää vasten, ja aisat. Toisen jalaksen savirikko oli pojessa. Oven vieressä olit vanhaat silat ja luokka, hamut, kuivettunheet häntäremmit, sitolkat tiukuihneen, ja muita värkkiä. Mie en tohtinu mennä sisäle. Sen verran mie pölkäsin, ette jos joku tullee. Ei kumma ollukhaan. Mie en ollu varma löytäsinkö mie loovaa äkkiä romuitten seasta, enkä mie tieny oliko siinä vaaralista tavaraa, vaikka tynämiitiä. Mie aattelin, ette kor-teläihään se oli piilottannu.

XII

Mamma soitti paikala tullile ko mie olin saanu selitetyksi mitä mie olin nähny ja mitä rannala oli tapahtunnu. Tullitalossa ei vastattu. Mamma veivasi kaappia kauon ennen ko Hilma vastasi telefontiasemalla. Mie kuulin kunka se saalo. Se oli varmasti ollu navetassa elikkä muissa ulkohommissa. Mamma kysy siltä oliko Lindgreniä näkyny sielä käsin.

– Jaa, joo, mamma sano, – no mie pääsen sitte sinne.

Sielä vastasi Elikksen Miina. Se huusi toisessa päässä niin kovala äänelä, ette mamma piti lyyriä kaukana korvasta ja pani sen suun etheen likele ko se itte halusi sanoa jotaki. Ei se paljoa keriny itte sanoa.

– Lindgreni oon Eliksessä, mamma sano mulle ja pani lyyrin heihluun kaapin laithaan.

Ollu ko punanen minutti niin mie kuulin pirran mururinäänen tansilavan tiehaarasta. Mie kattoin köökin klasisista ko Lingreni kallisti pirraa ja puotti kartanhoon kovvaa vauhtia.

Mamma selitti sille sen mitä köökissä oli tapahtunnu ja mie olin sille selittäny rannasta. Lindgreni laukko kamahriin, mutta tuli varsin takasi. Se kysy jos meilä oli sivakoita.

Mamma käski ottaa liiteristä Pentes-Hakson avisuunista huetut sivakat, jos net vielä olit sielä, kläpistä ei tieny, tehneet piiain kelkan niistä.

Lindgreni laukko kartanolle ja pirrale, mie näin ko se otti pruunin pistoolihölsterin kierästi pienestä väskystä. Se aukasi ja katto jos pistoolissa oli lainkia. Se käski minunki tulla myötä näythään missä ofseerit olit olheet.

Mie en keriny fölhjyyn ja Lindgreni oli jo käyny laossa ko mie kerkisin perile. Se katteli minua. Laossa ei ollu mit-hään muuta ko tyhjä korteläjä ja muuta roskaa ja vanhoja hevosneuvoja.

– Korteläjässä varmasti, mie sanoin.

– *Jag har tittat där också*, se sano ja lähti.

Laon ovelta meni aivan veres tola Suohmeen. Sitä ei äsken ollu ollu.

XIII

Anne oli tullu koulusta ja polisipiili Pajalasta. Lindgreni oli sukassu mettän läpi ranthaan, ja Suomen puolele. Yks polisi oli lähätetty suoraa päätä kierthään Pellon tullin kautta Suohmeen hällyythään polisit ja tullimiehet. Yks polisi soitti koko aijan kamarissa. Ko se tuli kamarista ulos, mie menin sinne Annen kans. Telefoonikamarin pöyän alle oli jääny märkä pläsi sen kengistä ja pöyälä oli tupakantuhkaa.

Polisit seisoit kartanolla. Se, joka oli soittanu, sano, ette Puutissa ei tietty mithään misthään piilistä eikä semmosista ofseeristä, jotka ihmisiä kiusaava. Se saatto olla Enbomin hoitoa.

– *Stulen bil och stulna uniformer*, polisi sano ruottiksi.

Tullilta soitethiin. Mertapalon kruunun förotista oli särjetty ovi.

TOINEN OSA

XIV

– Lähemä konkale, Rankko ja Lenna tahoit.

Anne ja mie emmä ensin haluhneet.

– Net ko kiusaava, Anne viskutteli mulle. Met menimä nurkan taka.

– Kiusaama takasi, mie sanoin, – lähemä muka piihloon ja laukoma väylän ranthaan, annama poitten hakea.

Pojat tehit varsin väärin. Rankko luki niin hopusti, ette met emmä kerihneet ollenkhaan nähä kuka konkaksi jäi.

– Helppo Heikin laiva lähtee varttia vaile kuus, yy kaa koo nee vii kuu, Rankko räknäsi.

Anne suuttu; se sano, ette semmosta ramsaa ei ollu olemassakhaan. Ei Helppo Heikilä laivoja ole, sehään oon Pellon markkinoila.

Lenna piti kummana, ette met emmä olheet sitä ramsaa muka kuuhleet; hään vain oli sen osanu jo ennen ko met olima kouhluunkhaan alkanheet.

– Yyhyy, Anne rääkky, ei se ole kuitenkhaan mithään, yykaakoo, Anne matki. Hullulta se vain minustaki tuntu. Mie sanoin sen poile, ja sen, ette se oli kummaa, ette met aina jou'uima konkaksi.

Rankko illisteli ensin mulle ja sitte Annele. Mie meina-

sin mennä Rankole päälle, ja Anne meniki. Rankko plittasi sitä korvale ja Anne freistasi ottaa jalala vauhtia ja potkasta sitä ”kalvsylthaan”, mutta Rankko hyppäsi äkkiä laithaan ja Anne potkasi tyhjää. Se lensi persheelensä ja alko taasen itkheen. Se nousi ylös ja meni pirtin päästä tiele käsin, rääkkyen. Sen perse oli luminen.

Lenna laukko perhään ja viuhto Annele jotaki ja piätti sitä olkapäästä. Anne heitti itkemästä. Net tulit takasi. Annen nokka oli vähäsen räässä ja se pyhki hiansuula silmiä ja nokkaa. Rankko räknäsi uuesti, ruottiksi.

– *Älle päälle bi nu är du fri och slapp att blii.*

Rankko jäi tällä kertaa itte konkaksi ja meni seishoon nurkan taka. Se veti lakin korvile ja pani vanthuut naamale ja räknäsi ko hauasta. Se heitti yhtäkkiä räknäämästä ja huusi, ette hään räknää sathan. Met emmä Annen kans siihen vastanheet mithään; met olima jo lähtenheet laukhoon. Ko met pääsimä hevosenkengitysmännyle, Rankko huusi jo sattaa. Anne lähti marshiin takasi.

– Iihii, Anne sano, – ei se ole mikhään, eikä vähän päästä sitäkhään, sie fyskaat.

– En fyskaa, Rankko irvisteli.

– Räknäsitkös sie taasen yykaakoo, Anne huusi.

– Miehään räknäsin ruottiksi, Rankko sano ja meni lähemäksi Annea. Mie kattoin jos net taasen alkasit tappelheen. Rankko teutu vanthuula Annen naaman eessä.

– Et sie vain saattanu keritä, vaikka sie räkänäsit ruottiksi, Anne sano.

– Mie saan räknätä kunka mie halvan ko mie vain pääsen sathan, Rankko selitti.

Anne meinasi taasen mennä Rankole päälle ja olis menytki, mutta Rankko laukko äkkiä nurkan taka räknäämään uuesti. Se räknäsi nyt kovala äänellä kymmentheen ja

huusi, ette hään räknää kahtheensathan tällä kertaa.

Met laukoima navetanporstoan läpi. Mie näppäsin mennessä peetfuurisäkistä piolisen rehua ja puristin sitä kourassa; se pisteli mukavasti ja tuntu samalta ko kavion-kappalheitten pureskeleminen ko hevosiä kengithiin.

Met kuulima ko pojat hait meitä. Net tirskuut kartanolla ja nauroit villisti navetanporstoassa. Met arvasimma, vaikka met emmä kuuhleet mitä net saarnasit. Ei net konkale olheet meinanheetkhaan; niilä ollu ko halu kiusata meitä. Pojat seisoi saunan porstoassa ja supisit ja hiristit. Met emmä päästänheet hiuskaustakhaan vaikka mulla oli kielen päälä, ette räkänokastaki mies tullee, mutta ei tyhjännaurajasta. Anne pani etusormen minun huulitten pääle ja vahtasi minua isoila silmilä ko kissapökkö västäräkkiä. Anne oli klookin näkönen.

Pojat katosit ja met kiipesimma saunanlaarile. Anne istu vaiti, se kaivo appelsiinin plyysin plakkarista ja alko kuohriin sitä ja anto mulle siitä puolen. Se oli vaaleankeltanen ja kuiva. Mulla laski vesi suuhun. Met pureskelimma appelsiiniä. Anne sylki kuoret laattialle, laarin alle.

Pojat kävit koputtamassa saunan klashiin; net huusit jotaki, josta met emmä saahneet selvää. Met istuima aivan hiljaa. Klasi oli likanen ja sauna nokinen. Pojat ei nähneet sisäle. Lennan naama näytti sisältä saunasta vinolta klasin takana.

Anne viskasi appelsiinin kuoret kiukhaan peshään niin, ette tuhka pöllähti ja lensi ulos pesästä laattialle ja tuhkaa jäi ilhmaan hithaasti leijaihleen alas. Anne lähti ovele käsin ja mennessä se pukkasi trallaa, joka oli nostettu ylös kuhivaan seinää vasten. Tralla kaatu. Anne otti krivasta kiini.

– Net oon pönkänheet, Anne sano, – köyryn murjaanit!
Met kiikuima taasen laarile isthuun.

– Ei tässä auta ko oottaa, mie sanoin.

XV

Anne ei siinä kauoa oottanu. Se laski alas, otti kauhan ja istu laattialle ja matki isäfaarin saunomista; se pani kauhan päähän ja hoki, ette polttaa, polttaa. Minua se nauratti kovasti ja vielä enämpi ko mie aattelin, ette Anne se vasta murjaanin näkönen oli.

Anne otti tulitikkuloovan kiukhaan takkaa ja puita loovasta kiukhaan vierestä. Se repi niistä tuohta.

– Panhaan sauna lämpiämhään, se sano.

– Älä värkkää, mie toppuuttelin sitä.

Anne piirsi tikkua; materi oli sen verran kostunu, ettei auttanu vaikka Anne hiutti ja kraapi ja löi. Tikku meni poikki ja materi lähti irti.

– Älä jätä tikkuja laattialle, mie sanoin, – lippo jos näkkee se sannoo papale, ette met olema tupakkaa polttanheet saunassa.

– Nyt oon meän vuoro panna poitten päähän, Anne sano ja ja piirteli tikkuja saamatta niitä sythyyn.

– Mishään pojat oon, Anne sano.

– Hyysikässä tietenki, polttamassa meän työmiehiä, vietävän murjaanit, mie sanoin.

– Joo, ja valehtelemassa taas en ko pappasti sauttaa net ja

kyssyy kuka net oon käskeny tupakalle. Net sanova taasen, ette Anne ja Assari.

Anne kokosi loput tikuista ja pani net nuukasti yhteen ja sitte materia vasten. Se hiutti kierästi. Ensin niistä lensi pieniä kipinöitä ja sitte kuulu yhtäkkiä pitkä tschuhhaas ko Suomen Sampo tulitikuista. Tikut sytyit ja paloit huonosti ja hithaasti, ensin niinku kytömällä. Palavaa materia lensi kipinöinä. Se oli minusta ko tomtteplosi.

– Älä sytytä sauna palhaan, mie huusin.

Anne taisi pölästyä. Se alko yhtäkkiä viuhthoon ko pörrö. Tikut paloit paremin ko se viuhto ja puhalsi niitä sammukshiin. Se hääty viskata net viimeen kynsistä. Anne voivotteli ja sylki sormenpäihin ja puhalsi. Parren raosta nousi sauta.

– Sie päästit tulen irti parren alle, mie huusin ja hyppäsin laarilta. Laattia oli vähäsen märkä ja siinä oli saipuata. Mie liukesin ja lensin persheele. Mie hyppäsin äkkiä ylös ja pyhkäsin housunpersettä. Siittä jäi tahnaa sorhmiin. Mie hätti in ja hain vettä, löytämättä.

– Saaterin saateri, Anne hoki.

– Pörrösti, mie huusin.

Anne meni kyykhyyn saunan laattialle ja alko kaihvaan partta irti. Sitä ei ollu naulattu ja se lähti helposti irti ko Anne sai sormet välhiin ja repasi. Anne potki kipinät sammukshiin ja matki lippoa ko se oli löytäny meän rutoläjät ja potkinu niitä ja ollu meile vihassa.

Yhtäkkiä Anne alko huuthaan ko raivopää. Se hyppi yhelä jalala ja piätti käsilä toista jalkaa.

– Mikäs sulle sattu? mie kysyin.

– Polttaa polttaa, Anne räakky.

Parresta oli irronu kekäle ja menny kenkhään.

– Anna mie, mie sanoin ja freistasin sysiä kekälettä sen

kengästä.

– Aijaaijaj, Anne hoki.

Anne potkasi kengän jalasta; kenkä lensi laarin alle ja siitä nousi pikkusen sauta.

Met kattoima Annen jalkaa. Siinä oli mantelinotun formunen vana, kolmisen senttiä leveä. Mie hätti in ja hakkasin saunan ovea vasemalla nyrkilä; oikealla mie mäntäsin kriippaa ja huusin poikia. Niitä ei kuulunu. Anne istu kiukhaan vieressä ja voivotteli. Se sysi laattian plankkuja terhveelä jalala. Net olit irti.

Anne heitti yhtäkkiä räökkymästä ja vahtasi taasen minua suuret silmät päässä. Se huusi minua ovelta tykö.

XVI

– Assari, hei tule, täälä oon kahva, Anne sano ja konttasi laarin alle hakheen kenkää. Se pisti kengän jalkhaan köytämättä nauhoja.

Mie en ymmärtänny ollenkhaan mistä kahvasta se puhu, mulle tuli semmonen kumma tunne, ette Anne oli löytäny kahvan, jolla met saisima saunanoven auki. Anne alko touhuamhaan aivan ko ei olis tapahtunnu mithään. Se nosteli plankkuja irti ja mie vahtasin ko lehmä uutta kesänavettaa.

Mie havattin lunkan.

– Se oon vanhaa pottukellari, mie sanoin. Mie muistin, ette siitä oli puhuttu, vaikka ei kläpitten aikana.

– Tästä se Lasse meni, Anne selitti.

– Joo, joo, mieki innostuin, tullimiehet laukoit perässä, mie selitin Annele, vaikka mie tiesin Annen tuntevan asian paljon paremin ko mie.

– Se meni sontatunkihoon ja sontaikkunan kautta tänne, Anne selitti.

– Joo, hukku ko puuronsilmhään, mie sanoin ja autoin Annea nosthaan lunkkaa, joka oli raskas.

Anne pisti pään musthaan pottukellarhiin.

– Täälä oon kongi, Anne huusi.

– Mihinkhään se mennee, mie sanoin ko mie en tieny muutakhaan siihen sanoa.

– Lähemä kathon, Anne sano ja freistasi köyttää ken-gännauhoja.

Annela otti kipeästi.

 Täälä traasu, mie sanoin ja ojensin Annele rätin. Se pruutit sitä.

– Annappa saipua! Anne käski. Mie annoin. Se sylki siihen ja hiutti saipuata räthiin ja kääri sen jalan ympäri ja tukki jalan kenkhään.

– Kyllä se siinä pyssyy, Anne sano ja tuikkasi kellarhiin. Sitä mie justhiinsa pölkäsinki, ette se vielä menis sinne.

Anne käski minun tulla myötä. Mie laskin varovasti, hain tikapuita varphaila.

– Tule, tule! Anne hoputti.

– Ei vara venettä kaa'a, mie matkin Iiphoa. Kellarissa haisi home.

Kellarin päässä oli kaivonrenkas kongin suuna.

– Kongi mennee hakhaan, Anne selitti. Sen ääni kaikui sementtirenkhaan päästä.

– Oota, mie huusin.

– Hei, Assari, Anne sano ja tuli takasi silmät suurena päässä, – panema lauat takasi ja lunkka kiini.

– Joo, mie sanoin ja kihistin nauraa, – mie arvaan, an-nama poitten hakea ja mainoa.

Anne kiipesi kellarista sauhnaan ja määräsi minut pi-äthään lunkkaa raolensa sen verran, ette se mahtu käelä raosta ja sai plankut takasi paikoihleen. Sitte Anne laski kellarhiin. Navetan porstoasta kuulu kolinaa.

– Pojat! Anne hiristi nauraa ja vetasi lunkan kiini.

Pojat huusit meile jotaki, mutta met emmä saahneet

selvää mitä. Mie nauroin, ette kippurassa.

– Älä naura, net kuuleva, Anne kielsi ja päätti ittekki naurua naama punasenna. Mie kattoin sen jalkaa. Kengästä pisti rätin nuska ja olki.

– Jokhaan huuama, ettei täälä ole kethään, mie hokas-sin. Sese vasta sai meät tirskuun.

Pojat nostit krivan ovesta ja tulit sauhnaan. Ensin net ei sanohneet mithään. Sitte net aloit viskuttelheen. Met kuulima.

– Iippo net oon päästäny täältä, Rankko sano.

– Iippo oon porrikuormaa noutamassa, Lenna sano.

– Joku net oon häätyny päästää, Rankko sano.

– Ei meilä ole kethään kotona...eikä Mairekhaan tänne keskelä päivää tule..., Lenna selitti.

– Ei täälä ole kethään, Anne huusi yhtäkkiä. Mie arvasin miltä se sauhnaan kuulu.

– Lähemä, Rankko sano.

– Net oon ulkona haassa, Lenna sano.

Anne otti lautakappalheen lahohneesta pottulaarista ja tomhautti sillä kathon.

– Älä, mie pölästyin, – laho katto, raasaa.

– Mikäs se oli? Rankko sano.

– Net oon laon alla, Lenna sano.

Anne löi vielä kerran.

– Kerta munile sano Iippo ja viskasi löylyä, Anne huusi.

Pojat lähit äkkiä ulos ja Anne meni takasi kaivonrenkhaan läpi konghiin. Mie menin kyykyssä sen perässä. Parin metrin päässä oli mukka ja sen takana laarit. Net olit tyhjät, mutta niitten pohjala oli pööniä. Siinä haisi justhiinsa niinku isäfaarin pirtinlaattian alla, jossa oli kahvia piilossa.

– Miinaskahvia, Anne sano ja kipristi nokkaa ja nuuski.

– Joppikahvia, mie sanoin.

Kongi meni vitheesheen ylös käsin ja sen päässä oli homehtunnu lunkka. Anne lykkäsi lunkkaa pääläela. Se oli sille yksin liika raskas.

– Tule, Assari, nostama yhessä, Anne tahto.

Lunkka nousi ja met kiipesimmä ylös ja ulos ja peitimä lunkan maasta äkkiä revityllä sammalheela. Sitte met konttasimma suurele kivele ja menimä sen taka pihloon. Siittä meni polku vanhaale pottumaale ja niityn ranthaan.

XVII

Pojat marsit polkua pitkin karjalaon päästä kivele päin. Met freistasimma panna maata. Anne potkasi minua ja pientä kuusta. Pojat kattoit kivele käsin; net arvasit missä met olima.

– Ko mie lähen, lähe sieki, Anne sano ja meni kyykhyyn ko Satupekka. Minua pakkasi taasen naurathan ko mie havattin Annen naaman. Pojat marsit mukamasthaan muina miehinä ranthaan käsin.

– Valhmiina, paikoila, hips, Anne matki Suomen raattiun Tiilikaista.

Mie lähin perhään. Anne meni ko kärppä puitten välistä ja tuikkasi laon alle, mie perhään. Lenna sai minua jalasta kiini. Mie tälläsin itkua.

– Sie sait minut eilenki kiini, mie sanoin. Lenna löysäsi vähän ja mie potkasin itteni irti. Lennan kinnas lensi laon alle. Mie näppäsin sen myötä ja illistin sille, ette vää vää.

Met konttasimma eemäs makasiinin laattian alle asti. Met tiesimä, ette pojat ei tohtinheet tulla perässä. Lenna oli kerran jääny kiini maan ja laattiaparren välhiin. Rankko pölkäsi hiiriä.

Met huusima poile. Net vastailit.

Makasiinin kivijalan vieressä oli minusta loova. Mie luulin sitä ensin kiveksi, mutta sitte mie aattelin, ettenhään mie ollu sitä ennen nähny vaikka met Annen kans olima päntiä olheet laon ja makasiinin alla. Mie potkasin Annea kylkheen.

– Katto, tuola oon ko loova, mie viskuttelin.

– Käymä kattomassa, Anne innostu kovasti aivan varsin.

– Ei sinne pääse, mie eppäilin.

– Sanoma poile, Anne sano, – käskemä niitten noutaa haravan, veämä sillä loova tänne.

– Hullu, mie sanoin, net ko kiusaava jos loova oon tyhjä taikka jos sitä ei ole olemassakhaan, ja jos se oon kivi.

– Ei se mikhään kivi ole, Anne oli varma, – sehään oon pahviloova.

– Olemapa hiljaa, kyllä pojat lähtevä, mie sanoin, – haema sitte haravan.

Met panima maata; maa haisi jäätynheelee mullale, pikkukivet painoit poskea. Mie panin suun trötöle ja puhalsin; kuivaa maata oli pölynä jäätyneen maan päällä. Pöly lensi ylös ja meni nokhaan ko mie puhaltelin. Minua alko ryithään kovasti; mulla olit heijot rinnat ja höösnyyva. Se tuntu aivan ko keuhkot olisit olheet täynä sammalta.

Pojat lähit. Anne meni taasen ko kärppä kivitten välistä ja tuli varsin takasi harava käessä. Se lykkäsi haravan loovan taka ja veti varovasti. Loova kallistu ja oli koko aijaan likelä kaatua. Siittä kuulu kolinaa.

– Oon siinä, poka, jotaki, Anne sano ja vahtasi minua ja veti loovaa.

– Se kolisee, mie ryin.

– Pojat panheet kiviä, Anne pölkäsi.

Loovan laiassa oli joku merkki. Se oli hakaristi.

Anne maato lähemmäksi loovaa ja sai käelä siitä kiini ja veti sen meän tykö.

Met aukasimma.

– Herratun aika! Anne vahtasi loovaa.

Mie kattoin kans. Puukkoja.

– Puukkoja vaikka kunka paljon, Anne sano.

XVIII

Anne veti yhen puukon tupesta ja koetteli terrää peukalolla.

– Pehmeä terä, Anne matki Iiphoa.

Puukon plaaajissa seiso Janne Marttiini. Anne freistasi räknätä puukot loohvaan.

– Ei niitä loohvaan saata räknätä, mie sanoin ko mie en tieny muutakhaan sanoa.

Mie pistin käen loohvaan ja plockasin kätheen puukkoja ja tiputtelin niitä käestä ko marjoja. Loovan pohjala oli kylmä rauta; mie kopostelin sitä ja aattelin, ette se oon unta ja ette mie kohta herrään ja lähen Annele selithään mitä unia mie olen nähny: ette mie olen löytäny pistoolin loovasta laon alta.

Syän tako villisti. Mie tunsin aivan selvästi, ette mulla oli piossa pistoolin perä. Ensin mie en puhunu mithään, mie jatkoin kaivamista ja hain siihen jotaki sanomista. Mutta mitäs siihen saatto sanoa. Anne katto minua.

– Mitäs sie kaivat? Anne halusi tietää.

– Tuli kyllä ilo torphaan, mie matkin Iiphoa, ja nostin pistoolin loovasta, lossasin sihata kivijalkaa ja matkin huulila ette pam.

- Helvet ... , Annela oli päästä.
- Pistooli ... se oon oikea pistooli, mie sanoin.
- Älä huua, Anne kielsi.
- Mitäs met tällä, mie kysyin.

Anne otti pistoolin multa ja väänteli sitä käessä.

- Se oon raskas, mie sanoin, – eikös olekki?
- Se oon Lyykeri, Anne sano tyyhriin näkösenä.
- Ei se mikhään Lyykeri ole, se oon pistooli, mie sanoin.
- Oon, oon, papala oon justhiinsa samanlainen, se oon

Lyykeri-pistooli, Anne selitti.

- Mistäs sie sen muka tiät? mie kysyin.
- No mie olen itte nähny, se oli meän sahajauhovintilä monta vuotta.

– Oonkos se sielä vielä?

– Ei ole, mie kuulin ko pappu selitti Iipole, ette hään oli häätyny viskata Lyykerin piilinklasista mööttesplassin mukassa ko polisit ajoit perässä ja meinasit kaivaa piilin, net hait joppikampheita.

– Se oon sitte sielä, mukassa, mie selitin, – haema niin meilä oon molemilla Lyykeri.

– Jos se oon mukassa, Anne sano.

– Ei se vain tämä ole!

– En mie sitä meinaakhaan, mutta Lyykeri se oon, saks-mannila niitä oon ollu soan aikana. Se oon ofseeripistooli!

Anne oli varma asiasta.

- Pistooli se kuitenkin oon, mie sanoin.
- Piämä yhdessä, Anne viskutteli.
- Piämä vain, mie viskuttelin takasi.
- Ja puukot ...
- Sanoma poile niistä, mie sanoin.
- Sanoma vain, Anne viskutteli.

Met revimä kaks pahvikappaletta loovasta ja pistimä

Lyykerin niitten välhiin ja kivijalan viehreen meän tekemään kuophaan. Met peitimä sen mullala ja piirsimä niskhaan hakaristin merkiksi ja veimä loovaa taappäin ja ulos hakhaan. Anne kävi noutamassa pojat. Net tulit varovasti ko net pölkäsit, ette met olema voittamassa kiusaukset. Net vahtasit minua silmät suurena. Rankko piätteli ja Lenna nyki saaphaanvartta.

– Net oon meän, Anne sano, ja kaato puukot loovasta maahan.

– Muistakaa, mie sanoin.

– Jos net oon papan, Rankko sano.

– Ei ole, älä höpötä, loovassaki oon hakaristi, net oon sota-aijan kampheita, ei tästä loovasta tiä muut ko met, mie selitin.

– Piämä yhessä, Rankko sano.

– Tet ko kiusaatta, mie sanoin.

– Met heitämä, Lenna sano.

– No, sitte, mie sanoin.

– Piämä yhessä, Anneki sano.

Niin met päätimä pittää veittet yhessä, ja piilossa. Lyykeristä met emmä puhuneet mithään, emmäkä kongista, jonka met olima löytäneet saunasta hakhaan. Mie kohta sanoin, mutta Anne tööttäsi minua ja irvisteli, ette vää vää.

XIX

Pyhäaamuna kevväilä meilä olit rukkuukset; mamma ajo meät jo seittemältä ylös sängystä. Se hääty mennä navetahaan lypshään ja met hääyimä mennä toolia nouthaan krannista.

– Mäkitalon vaimot oon veikkosen henki niin varhaisia, niilä ko oon kello Suomen aikaa, mamma selitti.

Köökissä haisi jo rukkuus ko mie pääsin vintistä alas. Pöytä oli siiretty karasin puolen klasin alle, samala laila ko jouluaattona. Pöyälä oli valkea tuuki, kaks kynttilää, Lutherin, Laestadiuksen ja Laitisen postillat ja tietenki virsikirja, josta ei saanu selvää ko siinä olit noanaikaset koukukupustaavit. Virsikirja oli Jonnen puolela.

Anne oli sitä muka lukenu, hokenu, ette fööke naake nelly. Mutta ei siinä niin seisonu. Anne hoksasi sanoja, joita ei ollu olemassakhaan. Rankko tykkäsi, ette Lutherin postilla oli värsthiin, siitä ei tullu toista päätä ko Arvo alko sitä lukheen. Rankko pruukasi sanoa, ette postillan lukeminen oli ko papin saarna kirkon pöntöstä. Ko se sinne meni sitä ei saanu sieltä ennää alle. Papila ei suu puu'u, Rankko meinasi.

Mäkitalon vaimot tulit yheksältä meän aikaa; net tai-
vastelit oven suussa ja pyhit samala hikeä ottasta hihasta
otetulla nästu a. Net onnuit raskhaasti laattian yli ma-
antien puolen seinäle, joka oli vaimoitten puoli. Net istuit
toolile ja penkile ja sanoit, ette huh huh ko löi taasen hik-
heen. Miehet jäit molemin puolin ovensuuta isthuun hiljaa.
Jokku poltit paperossin, jokku panit nuuskua huuhleen.

Hilduri tuli Beritin kans. Beritiä ei saanua nauraa vaika
se kulki Hildurin perässä ja meni kaikile kauhlaan var-
sin sanhoon Jumalan tervettä ja tahtoon syntiä antheeksi
vaikka rukkuukset ei olheet alkanheet eikä kukhaan vielä
ollu liikutuksissa. Hilduria sai nauraa, se oli vanhaa, mutta
Beriti oli vaivanen. Näin meitä opetethiin.

Anne ja mie istuima oven suussa penkilä. Siittä oli
helppo karata ulos jos joku vaimoista tuli liikutuksheen ja
alko saarnaahmaan penkistä niin, ette sai voimaa lähteä
kulkheen nästuukia viuhdoen meiltä kläpiltäki kyshyyn jos
met vielä jaksoima tunnustaa korkeata ja kallista ja mail-
massa halveksittua Jumalan lapsen nimeä, vain olikos synti
jo tarttunu ja tehny lapsenki hithaaksi. Mie aattelin, ette
Pyhä Henki asu vaimoitten nästuukissa ko net aina otit sen
framile hihasta ko Pyhä Henki alko puhhuun penkkisaar-
naajan kautta.

Anne pääsi aina karkaahmaan ko se oli liikkuva ko
kärppä. Mulla oli joskus semmonen tunne, ette mie halu-
sinki jäää itkheen ja pyythään antheeksi, mutta ko mie en
tieny mitä mie olisin häätyny pyytää antheeksi.

Annela oli plakkarissa jotaki mikä kilisi. Mie en osanu
arvata vaikka Anne sano, ette arvaa. Anne oli rauhattoman
näkönen; se istu ja kynsi rupea ja saiki sen kysittyä verile.

– Pyssi tullee, Anne viskutteli mulle, – kethään tähhään
nyt röömää?

Pyssin ääni kuulu Pankintörmältä saakka ko ilma oli kirkas.

Vilhon tiehaarassa pyssi alko hiasthaan ja karasin kohala Karva-Pekka freistasi panna pienemmän väkselin päälle ja pyssi skorrasi kauheasti ko sen väkseliloova ei ollu synkattu. Vaimot kuulit ja nostit persettä toolilta ja freistasit kurkottaa ja tirkistää paljastamatta kunka utelihaita net olit. Hilduri nousi ja paino vasemalla käelä kipeätä ronkkoa ja oikealla käelä puolikartiinia alas ja naamaa likele klasia. Sillä oli pitkä hame päälä ja se veteli sitä ronkosta alas ja se näytti tavattoman vankalta ko se seiso nuin. Anne havatti sen ja pakkasi kummittelheen, mutta heitti ko mie tööttäsin sitä kylkheen.

Vaimot olit yhdessä äänessä ja mie kuulin jaata ja joota ja taihvaitten tekijää ja veikkosten henkiä niin, ette kööki tuntu olevan niitä aivan täynä. Miehet olit niin käppyrässä, ettei niitä niinku ollu olemassa. Net istuit hiljaa, poltit paperossia ja söit nuuskua. Net pruukasit alkaa porisheen vasta rukkuuksitten jälkhiin. Net praatit mettähommista ja ketun pyynistä, tullimiehistä ja tuohustamisesta.

Anne tööttäsi minua. Sillä oli piossa jotaki.

– Mitäs sulla oon? mie kysyin kääntämättä päätä. Anne näytti hylsää.

– Se oon laainki, Anne viskutteli, – mulla oon plakkari täynä.

– Mistäs sie niitä, mie kysyin.

– Papan lahtimaskilaaainkia, net passaava Lyykerhiin, Anne viskutteli.

Kymmenen pyssistä laski Miinan-Eemeli; vaimot nousit taasen kaikin vahtaahmaan ja mainomhaan sitä ja sen tuloa.

Eemeli-raukka tuli sisäle; se jäi ovensuuhun sanhoon

päivää huitasemalla kättä pitkin köökiä; se ei kehanu lähteä ahthaassa köökissä kättelheen suurta väkijoukkoa. Vaimot nostit kättä takasi niin, ette kööki oli käsiä täynä. Net sanoit yhteen äähnen Jumalan tervettä. Hilduri sano siihen vielä, ette kaikile se soppii se tervehtys ja rauha, Eemeli-rievulekki, joka asian usko mutta oliko vielä jaksanu tehdä paranusta, mutta saman se sille, Jumalan tervettä kaikile tietenki, eikä niinku Oulun ponsilaiset, jotka sanoit Jumalan tervettä vain omile lahkolaisile, vaikka Raamattuki kehottaa tervehtiiin rauhala, joo, ja takasi se rauha tullee veikkosten henki sanojalle jos kuulija ei sitä vasthaan ota. Niin Hilduri pauhasi ja istu sitte ja pyhki hikeä. Mie en käsittäny mithään mitä se meinasi.

Eemeli seiso ovensuussa ja kuunteli. Sen hatussa riippu plootukappalheita ja pyöränmerkkiä ja muita plommia ja yks talvisoan sankarimitali, jonka se oli saanu kulkurilta.

– Lähemä, Anne viskutteli mulle.

Met menimä telefoonikamahriin sohvale nauhraan ja matkhiin Eemeliä. Porstoan ovi jäi auki ja mie näin ko Lenna seiso Eemelin takana ja illisti; se nyki Eemeliä rokin helmasta ja Eemeli huitasi sitä käelä; se ei tieny mikä sitä nipisti rokinhelmasta. Met ootimma, ette se alkas itkheen niinku se pruukasi.

Eemeli pani hatun hyllyle huolelisesti ja meni köökhiiin rukkuuspöyän viehreen toolile mutisheen ittele.

XX

Anne kävi panemassa oven kiini. Met istuima sohvale ja kattoima Annen laainkia. Sillä oli niitä tusina. Mie käsikin Annen liikkua varovasti, ette net ei laukeais keskelä rukkuuksia. Anne hoksasi, ette panisimma net kymmipalhoon, joka oli haljenu. Met olima justhiinsa lähössä ko kamarinovi aukeni. Lenna lykkäsi päätä ovenraosta Eemelin hattu päässä. Se huitasi käelä ja mutisi päivää ja oli vähäsen etukumarassa ko Eemeli. Lenna marsi kamahriin.

– Hullu, Anne sano ja nauro niin, ette veet tulit silhmiin. Lenna tuli sohvale perse eelä. Se oli klookin näkönen.

– Sunkhaan Eemelikhään kulje perse eri ossuutta, Rankko sano ovensuusta.

Annea se taas nauratti niin, ette se hääty panna maata sohvale ja purra polsteria. Se pölkäsi, ette pappa kuulee meän metelin ja tullee kielthään. Lenna illisti Annele ja kynsi persettä ja sano, ette Suomessa halpuu voi.

Silloin pappa ilmesty ovensuuhun. Meiltä lopuit kuivat naurut paikala.

Pappa paino oven kiini ja käski varsin panna Eemelin hatun hyllyle. Rankko pakkasi tirskuhun. Pappa ei puhunu

mithään. Se nieleskeli tyhjää ja kysy jos hään hääty näyttää
poile talvikynnet. Met emmä siihen tohtinheet vastata mit-
hään.

XXI

Rukkuuksitten aikana met hääyimä istua köökissä ja olla vaiti ja niin hiljaa, ettei hiiren hiiskhausta. Sen met tiesimä hyvin. Mie freistasin kuunela postillan lukemista. Arvola oli minusta soma ääni ja se rykäsi tuon tuostaki ko se poltti niin paljon Työmiehiä ja Saimaa. Se luki kaikki kohat Laestadiuksen postillasta, eikä niinku Juhovaina, joka hyppäsi yli värstiimät kiropaikat ja sano, ette hoh hoh ko tulit vil-lin ryötät paikat. Netki se hyppäsi yli. Ko Arvo oli lukenu valhmiiksi niin Jonne luki värsyjä ja rukkuuksia ja vanhaan uskontunnustuksen. Se luki suomensuomeksi, ette vanhurskaat iloon kannetaan ja autuus heille annetaan. Mie kattelin vaimoja, niitten punehtunheita naamoja ja liikuttunheita palavia silmiä. Kyllä net näy vanhurskailta minusta kaikin, varmasti yli viienkymmenen ja taivaskelpo-sia. En mie käsittäny, ette sana vanhurskas tarkotti uskon kautta oikeamielistä ihmistä. Mie luulin, ette se tarkotti vanhaata ihmistä. Näin luuli Anneki ja se oli varma, ette kaikki vanhaat pääsevä taihvaasheen.

Loppuvirren jälkhiin Anne vilkasi minua ja lähti varsin ulos. Pojat menit perässä. Anne laukko liiterhiin ja viskasi sieltä kymmipallon, jonka pappa oli ostanu Pajalasta

Forsströmin Stenin kaupasta. Lenna oli sen samana iltana potkassu piikkilankhaan ja Anne oli halkassu sen puukola kahtia. Anne viskasi pallola Rankkoa päähän. Se sattu sitä silhmiin. Rankko suuttu siitä ja laukko Annen liiterissä kiini, se väänsi sitä nokasta minkä jakso ja purisit sitä niskasta ja kysy jos länget sopiva. Anne huusi, ette sopiva ja silloin Rankko puristi vielä kovemin ja kysy jos länget sovit vieläki yhtä hyvin. Anne puristi itkua ja kilku, ettei net sopihneet ennää. Rankko löysäsi ja Anne pani toisen pallopuolen laattialle ja tyhjensi laainkit plakkarista siihen. Pallopuoliskon pohjala oli iso läjä laainkia.

– Mistäs sie nuot olet ottanu? Lenna kysy silmät suurena päässä.

– Arvaa! Anne sano ja kilisteli laainkia pallopuoliskossa.

– Lahtimaskin laainkia, Lenna arvasi aivan oikein.

– Joo, Anne sano.

– Mitäs sie niilä, net oon vaaralisia, Lenna sano.

Anne ei siihen puhunu mithään, se pani laainkit plakkarhiin ja iski mulle silmää. Met lähimä ranthaan ja pojat jäit seishoon kartanolle. Isola kivelä Anne yhtäkkiä löi maata ja käski minunki äkkiä siihen kiven taka piihloon. Met konttasimma polkua pitkin sianaian taka. Met näimä ko pojat laukoit rantapolkua pitkin ja katosit ranthaan.

– Lähemä laon alle pruuahmaan laainkia Lyykerhiin, Anne sano.

XXII

Anne aukasi Lyykerin lukun ja otti laainkin plakkarista ja tuli pistoohliin.

– Se oon liika pitkä, mie sanoin.

– Joo, ja paksu, Anne huomasi.

Anne käski minun antaa hänelle puupalikan yhden laat-tiaparren alta. Mie konttasin takasi ja viskasin sille pirstan. Anne tukki taasen lahtimaskin laainkia pistoohliin ja löi pirstala.

– Hullusti, mie pölkäsin, – jos se laukeaa.

– Ei se laukea, ko ei mene vasaralla lyöhmään, Anne oli varmana.

Laainkia ei passanu.

– Papala oon pienempiä, mie otan niitä, Anne sano ja pisti Lyykerin takasi pahvikappalheitten väliin ja laattia-niskan alle ja kraappi multaa päälle.

– Mitäs sie sielä? Rankko huusi Annele. Mie näin Ran- kon naaman kivijalan vieressä.

– Piilotamma Miinan-Eemelin piksiä, Anne sano. Eemelillä oli ollu piksiä nästuukissa ja se oli antanu niitä meile ennen rukkuuksia, ette met emmä nauras häntä.

Rune oli syöny net varsin, vaikka Anne oli freistanu

vääntää net sen käestä.

– Mie panin piksit Eikkarin persheen alle ko se nousi toolilta pikkusen rukkuusten aikana, Lenna huusi.

Anne pisti piksin hamphaitten välhiin ja konttasi laon alta. Se irvisteli ja pojat nauroit, ette kippurassa.

Lenna kysy jos net saisit lainata kaks lainkia.

– Ammutamma kaks navetan takana, Lenna sano, ei se kuulu mihinkhään, met olema ennenki ampunheet, sitä prukathaan, Rankko sano.

XXIII

Rankko laitto laainkin paltile ja nouti kirhveen halko-
huohneesta ja löi. Laainki painu puuhun; se ei lauenu.

– Ei se puun päälä, Anne tiesi, – pane kivele!

– Joo, mutta sitte kläpit poijes tieltä, se oon paljon vaa-
ralisempi kiven päälä, Lenna oli tietävinhään, – se saattaa
lentää vaikka mihinkä.

– Menkää tet katoksen alle ja tirkatkaa sieltä lauoitten
raoista, Rankko selitti.

– Se oon yhtä vaaralista teilekki, Anne meinasi.

– Ei ole, met kerkiämmä laukkoa katoksen alle ko
laainki räjähtää, Rankko sano.

– Kyllä met teän kerkiämiset tiämä. Anne muistutti
poikia siittä ko Lenna ja Rankko ja mie olima luvatta
ottanheet härkäporon, meän vireän Pekan, ja menheet
Oskarhiin ja kysyhneet siltä jos met saisima lainata poro-
neuvoja ja pulkkaa siltä, eikä Oskari ollu uskonu, ette met
saisima poroa pulkan etheen, mutta met olimaki saahneet
ja pojat olit sanohneet mulle, ette istu sie pulkhaan valh-
miiksi, ko sie olet niin paksu ja hias ja pieni ja kerkiämätön
muutenki; itte net meinasit tehä niinku lappalaiset: hypätä
pulkhaan ko poro oon päässy jo vauhthiin. Niin met olima

lähtenheet, met ja Pekka-poro. Pojat olit jäähneet isthuun maantiele ja poro oli menny minun kans ja mie olin huutanu ko puukossa ja pojat olit huutanheet mulle ko raini tolpannokassa, ette hyppää pörrösti, mutta en mie ollu tohtinu ja Pekka olis tietenki menny kotia täyttää häkkää ja räiväny pulkan krinnuntolphaan jos Lindgreni ei olis ollu vahissa pirrala ja saanu poroa kiini.

Met menimä Annen kans katoksen alle. Pojat panit laainkia kivele ja Lenna huitasi kirhveelä mutta se ei sattunu.

– Annappa mie, Ranko sano ja löi. Nyt kuula laukesi ja pojat laukoit katoksen alle.

– Kuulitkos sie ko se vinku ilmassa, Lenna sano ja saalo.

– Panema vielä, Rankko sano.

Pojat panit taasen laainkin kivele. Lenna löi ja silloin Rankko putosi räähmäälensä ja huusi ko puukossa. Sillä olit käet naaman päälä ko Lenna nosti sen seishoon. Sormitten välistä tuli vertä.

– Voi helvetti, Anne mälji i sanoa, vaikka se muuten ei pruukanu kirota, – sie ammuut Rankon.

Anne meni kathoon ja mie jäin nieleskelheen tyhjää. Mulla pääsi kohta itku.

Anne katto Rankon naamaa.

– Ole ko ottanahka puonu silmile. Jos se olis sattunu ohimelle niin sie olisit kuolu varsin, Anne selitti.

Mie kattoin kuistile käsin. Sieltä tuli ihmisiä ja ylhäältä polisisipiili.

Rankko laukko kartanon poikki ja huusi. Anne pisti sen perhään.

Vaimot siunailit. Net luulit ensin, ette polisit olit tulheet Rankon verisen naaman takia; niin mieki aattelin.

– Oon tämä naalikasta, mamma sano, – mitäs tet kläpiti

oletta tehneet, se kohta itki, – ko polisitki häätyvä tulla.

– Met olima konkala ja Rankko lankesi piikkilankhaan, Anne selitti.

Vaimot aloit paikala siunaihleen piikkilanka-aitoja.

Polisilla ei ollu rääpyä vahata meitä; net laukoit suuraa tietää ranthaan. Ylhäältä käsin tuli tullipiili. Se käänsi kartanolle ja tullimiehteki painoit menheen kovvaa vauhtia ranthaan. Met menimä sisäle. Köökissä oli sekasta. Kaikin porisit ja kälisit yhteen äähneen Enbomista, joka oli piuni ja Rankosta, jota oli ammuttu othaan ja Fingal Lennelindistä, joka oli kavaltannu maan Artur Järsvoldin kans ja Karlsonista, josta kukhaan ei tieny mithään muuta ko, ette seki oli roisto samoten ko Porin Kalla ja Palon Mikko.

Sitte vaimot nousit kathoon ko polisit tulit rannasta. Nilä oli yks mies myötä. Se oli se sama kulkuri, jonka Anne ja mie olima kohahneet ko met freistasimma aijaa vaainta. Rukkuusväki tuli ulos ja Lindgreni selitti sille, ette nyt vihtooin viimen oli saatu piuni kiini. Net olit sauttanheet sen rantalaosta paketti käessä.

Met seisoiama Annen kans ja vahtasimma toisia. Miinan-Eemeli tuli porthaita alas. Sillä oli korea hattu päässä ja se marsi meän viehreen seishoon ja kaihvaan nästuukia plakkarista ja piksiä siitä. Se anto yhen Annele ja yhen mulle. Anne vahtasi piunia ja pisti piksin suuhun ja alko pureskelheen. Mie tööttäsin sitä, ettei syä räkäpiksiä.

Miinan-Eemeli vahtasi kulkuria ja sano, ette hään kyllä tunki luissa, ette net olit ottanheet kiini väärän miehen. Ei se mikhään piuni ollu. Se oli vain liki normaali kulkuri ja matkamies.

Kulkuri panthiin polisipiihliin ja Rankko tullipiihliin. Pappa lähti myötä. Ottan hääty tietenki neuloa Pajala siuka ja Henrikssonin tykönä. Anne ja mie marsima na-

vetan taka. Anne oli vaiti vaikka se muten aina kälisi ja oli yhdessä äänessä. Se katto ranthaan käsin ja hunteerasi itteksheen, ette nyt sielä viethiin kulkuria linhaan ja Rankkoa tohturhiin.

Mie meinasin sanoa sille puukoista ja Lyykeristä, ette net häätys tietenki nyt antaa polisille. Mutta mie en niinku kehanu.

KOLMAS OSA

XXIV

Juhanuksen jälkheisellä viikola met olima Annen kans tervaamassa rantalaon pahvikattoa. Meilä oli Lennan keltanen miestenpyörä. Siinä oli niin pitkä pakettihollari, ette sille mahtu kaks terva-astiata. Pakettihollarin laiassa riippu pruuni nahkaväskey, jossa meilä olit pänselit ja Lyykeri, jolla met taasen tohima leekata ko Rankko oli parsittu eikä sen ottassakhaan näkyny ko arpi.

Kesä oli kuuma. Oli pitäny poutia viikkokaupala. Aurinko paisto kirkhaansiniseltä taihvaalta ja met tervasimma kuumia toreksia, jotka lippo oli lyöny pahvinauloila takstoohliin kiini. Net pounuilit heltheessä ko terva kiehu.

Pyörä oli laonovea vasten rästhään alla. Ilma oli aivan sees ja helle poltti sölkää. Jalkoja kirventeli aivan ko olisin polttiaisten keskelä seisonu. Anne oli paljon pruunimpi ko mie ja muut. Se oli pyhkiny spilliöljyä sölkhään.

Met tervasimma rinnakkaa harjasta alaskäsin. Anne vahtasi minua. Sillä oli tervapläsi naamassa, käsivarsissa ja polvissa.

- Kaikki mitä tehet niin tervaa, Anne sano.
- Ruokalusikanki? mie kysyin.
- Polttaakos sulla sölkää? Anne kysy.

– Joo, mie sanoin, – mutta milläs sitä paian saattaa panna päälle ko kaikki paikat oon tervassa.

– Kyllä tervaa lähtee voila saunassa, Anne selitti.

Tervan oli helppo pyhkiä kathon ja se valosi kirkhaana ja läpinäkyvännä vaikka meni äkkiä mustemaksi ko se kuvu.

– Oleppa hiljaa, Anne sano, – sulla oon sääski lavala.

– Älä lyö, mie sanoin, – mulla oon arka nahka.

Anne pyhkäsi tervaa kämmenen pohjale pänselillä ja plittasi minua sölkhään niin, ette pläiskähti. Mie tunsin kunka lämmin tervaa valosi sölkkää pitkin, mutta mie tälläsin, etten mie ollu mopeamhaan. Anne nauro. Mie aattelin, ette ootappa.

– Katto, Anne, merikotka väylässä, mie huusin ja näytin tervapänselillä joensuuhun käsin.

– Missä, missä, Anne innostu ja vahtasi sinne päin.

Mie toppasin pänselin kokohnaans purkhiin ja huitasin sillä Annea sölkhään.

– Hupp, Anne präikäsi ja hyppäsi toisele jo tervatulle toreselle.

Toreslevy oli liukas tervasta ja Anne lähti liukeamhaan alas katolta. Se näppäsi tervapurkin sangosta kiini ja silloin tervapurkki lensi katolta maahan. Kuulu kolhaus. Mie pölkäsin, ette Anne kans mennee tervapurkin perässä ja tärvää ittensä, mutta se jäi kuitenkin rästhääle kontalheen.

XXV

– Rankon pyörä! Anne huusi ja katto rästhäältä alle.

Met laskima alas ja vahtasimma pyörää. Annela oli pänseli käessä. Se alko pyhkiin sillä tervaa pyörästä. Pyörä kiilsi ja Anne tykkäsi, ette siitä tuli finimpi ko ennen. Se tervasi rapapellit ja sarven ja tangon. Tervan se otti ruuhikosta ko purkki oli kaatunu sinne. Pänselissä oli paljon roskaa ja sääskiä.

– Katto, Assari, se sano, – mikä suuri sääski tervassa.

Mie lykkäsin naamaa likemäksi ja silloin Anne sysäsi pänselillä minua naahmaan. Mie sain tervaa suuhunki ja suutuvin villisti vaikka mie en pruukanu Annele olla äkänen. Mie näppäsin koko kouralisen tervaa ja plittasin Annea keskele naamaa. Anne piti sen tietenki sängen pahana ja freistasi pyhkästä pänselillä minun snakkitukkaa ja olkapäätä. Mie laukoin nurkan taka ja aukasin äkkiä uuen terva-astian ja ootin. Ko Anne hiipi laon seinää pitkin pänseli pystössä, mie menin ulkuläjän pääle oothaan. Anne tirkkasi nurkan takkaa, mutta ei ulkuläjäle käsin. Ko se tuli likemäksi mie kaaoin tervaa sen pääle. Se kilkasi ja vetasi rakenustolppaa. Koko ulkuläjä raasasi. Mie lensin ja löin takaraivon niin, ette mie näin lentäviä tähtiä. Mailma

mustu ja Anne joutu uluitten alle. Terva-astia oli kohta tyhjä ja Anne pyhki naamaa.

– Kyllä se saunassa lähtee voila, mie nauroin.

– Alama ”indianer och vita”! Anne hoksasi.

– Alama vain, mutta kukas oon intiaani ja kukas valkokenen? mie kysyin.

– Lyykeri, Anne huusi ja laukko pyöräle.

Se aukasi väskyn ja otti sieltä pistoolin ja katto sitä ja puhalsi piipun puhtaaksi roskista.

– Älä hiero Lyykeriä terhvaan, mie sanoin.

– Se oon jo tervassa, Anne sano.

Met pyhimä Lyykeriä ruuhotussuila ja päätimä lähteä plassile niityn ranthaan amphuun halkopinoitten välhiin. Met piimä sitä ampumapaikkana.

Met menimä sinne ja aloima amphuun. Anne paino toisen silmän kiini ja sihtasi. Pistooli tärisi vähäsen ja hyppäsi ko Anne ampu. Mie vein halon pikkusen pinosta ulos ja piin sitä tööttänä. Mie sihtasin kauon. Pistoolin jyvä näytti isolta ja piippu pitkältä. Mie ammuin. Mie sihtasin purkia kannon päälä. Kannosta lensi kappalheita ko kuula koski kanthoon. Purkhiin ei tullu yhthään reikää.

XXVI

Suomen puolela lykäthiin venettä vesile. Anne käski minun heittää sihtaamasta.

– Lähemä hiiphiin, Anne sano, – jos net oon kuuhelet kotit.

Met laukoima kyykyssä niityn yli jo korkeassa heinikossa. Anne löi maata joka viies metri, ja konttasi niin hopusti, ette sen kulku alko naurathan minua. Mie makasin heinikossa Lyykeri eessä. Se oli ko filmissä. Mie aukasin lukun ja pistin kuulun reikhään ja panin pistoolin sääkrinkhiin.

Vene laski virrassa alemaksi latoa, Isolahtheen, johonka se katosi. Anne viuhdo kovasti ja käski minun tulla.

– Menemä kathon, ei tuo vene ole rantalaisitten, se sano, – minusta se oon rajajätkitten.

– Ei rajajätkät saa virkavenheelä tulla poikki, mie sanoin.

Met laukoima kovvaa vauhtia haapapuitten välistä vanhaata markkinapolkua pitkin. Anne katto taappäin tuon tuostaki. Sen naama oli tervassa.

Isolahessa oli taaja kojjukko. Puitten välistä hiipi mies. Anne katto minua, mie sitä. Anne oli vitivalkea naamasta ja varhmaan mie kans. Met tunsima miehen: Alakankhaan Mikko, tunnettu rosvo. Mulla oli pistooli käessä. Se tärisi.

Mies meni lathoon sisäle, mutta tuli kovvaa vauhtia ulos ko risukosta kuulu prätinää ja raskasta saalomista. Mies laukko paketti käessä ranthaan käsin. Anne tuikkasi ylös, se oli havanu Lindgrenin, joka tuli puitten välistä trääninkiuveraali päällä ja märät smärtinkit jalassa.

– Se oon piuni, Anne huusi ja viuhto ko hullu.

– Seis! Lindgreni huusi.

Mie en keriny hunteerata mithään ko Anne huusi, ette ammu.

Mie panin silmät kiini ja päätin Lyykeriä molemilla käsillä. Lyykeri hyppäsi käsissä. Nokhaan tuli käryn haiju kruutista.

– Se kaatu, Lindgreni huusi hämmästyneenä. Se ei käsittäny mithään koko hoiosta.

Mies nousi ja hyppäsi venheeseen, mutta kaatu taasen räähmäälensä ja melo käsillä venettä myötävirthaan sölemälle . Lindgreni laukko ranthaan ja näppäsi venheen keulasta kiini, mutta löysäsi irti ja tuikkasi kiven taka ko rosvo ampu kaks kertaa.

Mie makasin samassa paikassa ja tärisin ko haavan lehti. Anne oli kyykyssä muurasmäthään päällä. Lindgreni laukko rantapolkua pitkin. Me kattoima venettä, joka meni hiljaa virran myötä. Rosvon käsi heilu aivan veltona venheenlaian yli.

Anne otti multa Lyykerin ja pisti sen peltin alle ja lähti marshiin. Kartanolle tuli tullipiili. Niilä ei tällä kertaa ollu hoppua. Suomen tullit ja polisit olit jo menheet rosvoa vastaan. Anne meni Lindgrenin tykö ja anto sille Lyykerin. Lindgreni pisti sen toisen tullimiehen plakkarhiin ja käski sen viä tullitalhoon sanomatta kelheen mithään. Ei siitä sen jälkhiin puhttu halastua sanna, virkavallan puolesta. Multa ei kysytty, eikä Annelta. Vaikka kyllä Lyykeristä

muuten lapethiin paljon. Mutta Anne ja mie piimä kaiken
omana tietona. Lindgreni muijuli aina ko se kävi kylässä.
Met muijuilimma takasi. Met tiesimä. Met lyykerit.

XXVII

Lehissä oli niinä päivinä paljon Enbomista ja muista piunista. Kaikin pölkäsit sottaa ja komunistiä. Meilä korjattiin taloa. Se heilu sen kesän tolmissa. Mie seisoin kartanolalla ja kattelin sitä ja kuulin ko pappa sano Lindgrenille, ette jos sota tullee niin ammutamma kämppä kuophaan, kyllä tuomiotuli sen siittä korjaa.

Net menit kamahriin, mie kuuntelin klasin alla. Lindgreni selitti, ette Lyykeri oli Alakankhaan Mikon, se oli sen varmuuen vuoksi laittanu meän laon alle jos sattus kova paikka tulheen. Lindgreni sano, ette Mikko oli ollu tiolinen papan salakongista ja ollu sielä piilossa ja jättäny loovan laon alle. Nyt tulliki tiesi papan salakongista. Net nauroit kovasti.

– Joo, ja nyt Mikola oon paha paikka, ko se alko piuniksi. Saapi kuulema elinkautisen.

– Ja Suomen kuritushuonetta, pappa sano.

– Joo, ja protokolhaan panthiin, ette mie ammuin sitä vathan.

Illala selitethiin raatiussa, ette piunisotku alko olheen selvä. Syyliset olthiin saatu kiini, ja syyttömät, kuten yks Suomen Karjalasta tullu kulkuri oli päästetty irti.

XXVIII

Samana syksynä yhtenä aamuna ko mie piin mennä kouhluun koijun alla seiso poro, villin fini härkä, ei niin suuri ko Pekka, eikä niin pieni ko vaain.

Sen kaulassa oli lappu ja siinä seiso: Poijjile poro. Kiitokset. M. Sidoroff.

Mie näytin Annele lapun.

– En mie mikhään poika ole, se sano ja irvisti, ette vää vää.

Tämä poro oli meilä vuosikausia. Met emmä antanheet sille kovvaa leipää.

Sitä sanothiin Sidorohviksi.

Böcker i serien

Tornedalska öden och äventyr

Berättelser som berör och är spännande

Korpelårörelsen, del I har utkommit i tre upplagor. Berättelsen om den märkliga gnostisk-feministiska rörelse som på 30-talet uppstod i Tornedalen.

(ISBN 978 91 87899 16 4)

Pris: 200,00 Kr + moms 6 %

Kirunasvenskarna, del II. Politiska och religiösa utopier, existentiell nyfikenhet och reslust skapat en alldeles egen gränsöverskridande mentalitet och berikande interferens mellan områdets många språk och kulturer. – ”Alla säger att kommunismen är död men är det någon som har sett liket?” (Lennart Meri).

(ISBN 978 91 87899 28 7)

Pris: 200,00 Kr + moms 6 %

Ödesnatten -44, del III, utspelar sig under några dygn längs gränsen mellan Sverige och Finland hösten 1944. Den 4 september tystnade vapnen mellan Sovjet och Finland, men marken var brännhet, läget spänt och förvirrat. Skulle Röda armén gå in i Finland? (ISBN 978 91 87899 32 4)

Pris: 200,00 Kr + moms 6 %

Finska kriget 1808-1809 utspelar sig i slott och soldattorp, i Torneå, Sankt Petersburg och vid Runebergs Virta bro. Öster om Torneå, i Virkamaa, finns ett förfallet minnesmärke, som författaren en dag besökte och kände marken darra under hans fötter, han hörde gevären smälla, kanonerna dåna, han såg män stupa, skogar brinna, barn och kvinnor dö som flugor.

(ISBN 978 91 87899 62 1) Pris: 200,00 Kr + moms 6 %

Beställ via e-post
info@sirillus.se